

Cum organizăm procesul de bugetare participativă în școală. Bune practici și recomandări în cadrul inițiativei „Școala Mea”

Autor: Tatiana Savva

Participarea cetățenilor în procesul bugetar este o componentă importantă în asigurarea transparenței cheltuirii banilor publici în educație. În ce măsură sunt gata școlile să demareze un proces de bugetare participativă, cum poate fi acesta organizat în fiecare instituție de învățământ, și care sunt avantajele unui proces participativ, urmează să descriem în cele ce urmează.

Ce înseamnă participare?

Participarea implică decizii financiare în special pe cele mai sensibile subiecte (educație incluzivă, moderator comunitar în educație etc.). Este important să înțelegem că participarea bugetară ca proces poate fi diferită atât prin sarcinile și obiectivele pe care aceasta și-o propune, cât și prin nivelul de implicare a fiecărui actor al acestui proces. De exemplu, participarea elevilor în procesul bugetar la nivel național va fi una reprezentativă, prin asociații de părinți și elevi, pe când la nivel de școală, participarea tuturor doritorilor este foarte simplă din cauza numărului relativ limitat al participanților.¹

Iată de ce, înainte de a vorbi despre organizarea participării în procesul bugetar este necesar să răspundem clar la trei întrebări:

1. Cine participă?
2. Care fonduri vor fi discutate?
3. Unde va avea loc procesul?

Care sunt avantajele procesului bugetar participativ în educație:

- Crearea unui adevărat parteneriat între personalul academic, financiar și comunitatea de părinți și elevi. În timp ce elevii, părinții și educatorii învață democrația prin aceasta, devin cetățeni mai activi și mai democrați și înțeleg mai bine problemele și nevoile școlare complexe.
- Identificarea priorităților și alocarea banilor acolo unde este cel mai necesar și important pentru copii. Atunci când membrii comunității școlare simt că au un cuvânt de spus în deciziile școlare, ei investesc mai mult timp și energie în școală și cultivă

¹ Anatomy of priority driven budget process, Government Finance Office Association 2016, <http://www.gfoa.org/anatomy-priority-driven-budget-process>

comunități școlare mai puternice. Dialogul politic între studenți, profesori, părinți și personal aduce comunitatea școlară mai aproape

- Planificarea mai bună și luarea deciziilor bugetare mai bine fundamentate. Ca urmare a angajării membrilor comunității școlare în buget, școlile dezvoltă cheltuieli mai inovatoare și mai eficiente. Membrii comunității au cunoștințe valoroase despre nevoile școlare și idei noi despre modul în care pot fi abordate aceste nevoi.

Cum organizăm participarea în școală?

Procesul de bugetare participativă în școală vine să informeze principalii actori ai procesului (profesori, elevi, părinți, comunitate) despre deciziile de repartizare a banilor destinați organizării procesului educațional, despre organizarea acestuia și să argumenteze deciziile de cheltuire ale resurselor financiare. Pe de altă parte, procesul de bugetare participativă oferă oportunitatea părinților, elevilor și comunității de a alege prioritățile de dezvoltare a instituției și de a contribui la îmbunătățirea procesului educațional.

Un proces de bugetare participativă poate fi organizat doar cu respectarea unei condiții de bază: existența unei echipe dispuse la nivelul școlii să organizeze acest proces și existența banilor, care să fie disponibili pentru implementarea proiectelor de bugetare participativă. Dacă școala nu are resurse disponibile pentru a organiza proiecte de bugetare participativă, un manager de instituție ar putea apela la resursele puse la dispoziție de către comunitatea de părinți, business, autoritățile publice locale, etc.

Deci cum organizăm participarea?

Astfel întregul proces ar putea fi structurat în câteva etape distincte: designul conceptului, implicarea actorilor, generarea ideilor, luarea deciziilor și etapa de „învățare”.

Designul conceptului de participare presupune stabilirea foarte clară a parametrilor de participare: când, cum are loc procesul bugetar, etapele, cui i se referă, cine ia deciziile, și care este raționamentul din spatele acestor decizii. De ex., construirea unui nou teren de sport, sau creșterea ratei de promovare a liceenilor.

Un lucru important la această etapă îl reprezintă faptul că, la etapa inițială bugetarea participativă va reprezenta un proces foarte nou pentru elevi, părinți și comunitate. O cronică vizuală a procesului bugetar (Calendarul Bugetar în educație) ar fi utilă, astfel încât să știe la ce etapă să se implice și care sunt acțiunile pe care ei le pot implementa. Pentru început, ar fi bine să se identifice timeline-ul: când doriți ca elevii să voteze proiectele și apoi stabiliți acțiunile retroactiv. Programați votarea cu câteva săptămâni înainte de sfârșitul semestrului, astfel încât să puteți implementa proiectele câștigătoare (sau cel puțin începe să le pună în aplicare) înainte de sfârșitul semestrului. Cel mai bine este pentru elevi să vadă ideile lor devin o realitate cât mai repede posibil.

Identificați cine va ghida procesul. Care profesor facilitează proiectul? Cine dintre elevi participă și cum? O va face un profesor, o va face un grup de elevi? În majoritatea școlilor, bugetarea participativă este destinată activității de angajare a tinerilor, deci votul va fi doar a tinerilor. Este la latitudinea școlii sau a consiliului de administrare să decidă dacă vor fi incluse în procesul de vot familia, profesorii și

personalul și modificat procesul în consecință. Este important să fie luate în considerație obiectivele și capacitatea de a ghida regulile de eligibilitate pentru procesul ales individual.

Următoarea etapă presupune **implicarea actorilor**. Fiecare instituției trebuie să își dezvolte metoda proprie de a interacționa cu beneficiarii în funcție de problema pe care instituția împreună cu beneficiarii dorește să o rezolve. De exemplu, în cazul în care scopul este de a informa publicul cu privire la deciziile care au fost luate sau cu privire la modificări ale politicilor, resurselor sau programe, atunci informarea publicului și menținerea transparenței cu privire la deciziile pot fi suficiente². În acest caz, proiectarea de implicare a părților interesate ar trebui să urmărească să ajungă la un număr mare de persoane, inclusiv publicul țintă identificat în mod specific; diverse moduri și locuri de comunicare; și să verifice dacă publicul este, de fapt, mai conștient de problemele sale și este mulțumit de feedback-ul instituției.

În cazul deciziilor dificile, mai ales în condițiile de austeritate bugetară este necesară o altă abordare: luarea deciziilor într-o asemenea manieră încât părțile interesate să nu se simtă excluse (de exemplu, pentru a evita graba procesului de luare a deciziilor sau delegând-o grupurilor mici, de elită, sau exclusive); subliniind echitatea procedurală pentru a spori acceptarea deciziilor, chiar printre cei cu un rezultat preferat diferit; încurajând participarea largă, în special a părților interesate cheie; angajarea în generarea de comun a cunoștințelor și rezolvarea problemelor comune; folosind tehnici de gestionare a conflictelor și de negociere, inclusiv abordări de construire a consensului care au ca scop soluții win-win.

Generarea ideilor vine în continuarea implicării, însă pentru un proces de calitate această etapă trebuie să întrunească câteva precondiții: simularea exercițiilor bugetare (acest lucru poate fi realizat în timpul orelor de educație civică), identificarea liderilor și crearea platformelor unde aceștia pot interacționa și nu în ultimul rând, atragerea liderilor din comunitate în procesul de elaborare a bugetelor).

După cum am menționat mai sus, este importantă crearea platformelor unde tinerii pot interacționa. Rețelele sociale oferă astăzi o libertate mare de interacțiune, cu includerea instrumentelor de observare și colectare a opiniilor, feedback etc. La etapa de identificare a liderilor, implicarea elevilor din structurile reprezentative – Senatul elevilor, șefii de promoție ar putea legitimizeze mai ușor procesul în rândul elevilor?

Dar câți elevi din școală ar trebui să facă parte din procesul de generare a ideilor? Este principiul „mai mulți – mai bine” aplicabil? O întrebare mai rezonabilă ar fi care este numărul minim de participanți pe care îl puteți obține și care ar asigura diversitatea opiniilor și reprezentativitatea opiniilor elevilor? De asemenea, luați în considerare cantitatea de bani cu care lucrați. Dacă bugetul este foarte mic, s-ar putea să nu aibă sens să fie implicată întreaga școală.

² Government Finance Office Association, School Budgeting Best Practices, http://gfoa.org/sites/default/files/PK12_1E.pdf

Iată câteva modalități prin care elevii pot colecta idei.

1. Adunarea la nivel de școală

Un grup de elevii fac o prezentare rapidă despre BP și apoi elevii din public completează anchete scrise. Avantajele acestui instrument este că puteți obține o mulțime de idei toate dintr-o dată. Dezavantajul este că adunările la nivel de școală sunt greu de programat, se întâmplă mai prezentarea în fața întregii școli poate fi intimidantă, deci va trebui să fie exersate anterior de elevi.

2. Intervievarea pe clase

Elevii călătoresc în alte clase în grupuri mici pentru a colecta idei. Elevii pot lucra cu grupuri mici în sălile de clasă pe care le vizitează pentru a obține idei, sau pot colecta sondaje. Avantajele sunt reprezentate de faptul că această activitate poate fi organizată în timpul lecțiilor, dar cu acordul profesorilor. Dezavantajul este că puteți obține mai puține idei

3. Stații pop-up. Cutia cu idei și sugestii este un exemplu clasic. Acestea pot fi amplasate holuri sau în cantină pentru a colecta idei între ore sau în timpul prânzului.

Etapa cea mai complicată este cea de **luare a deciziilor**. Deciziile pot avea loc doar într-un mediu controlat, incluziv, informat și conform unui calendar clar pe o platformă clară, fie că este vorba de adunarea generală, fie că este vorba de întrunirea tripartită (administrație, părinți elevi).

Iată câteva opțiuni de a organiza votul de luare a deciziilor:

1. Adunarea la nivel de școală

Consiliul de administrație sau elevii ar putea dezvolta videoclipuri scurte sau scurte prezentări despre fiecare proiect la o adunare la școală. Elevii din audiență completează buletinele de vot după ce au văzut toate prezentările sau videoclipurile. Avantaje: puteți fi siguri că toată lumea a auzit informația despre fiecare proiect și vor putea să voteze cu informația proaspătă în mintea lor.

Dezavantajele constau în faptul că durează mult timp de pregătire pentru prezentări sau videoclipuri.

2. Expoziția proiectelor și votarea acestora

Efectuați o expoziție științifică în stil echitabil într-un spațiu de întâlnire mare în cadrul școlii. Elevii vor dezvolta fiecare proiect din timp. În ziua expoziției, colegii lor vor veni la expoziție, vor vizita diferitele proiecte pentru a auzi momente cele mai importante de la elevii care prezintă. și apoi vor vota. Avantaje: crearea de panourilor/posterelor nu este prea consumatoare de timp, iar acestea pot fi foarte interesante și contribui la crearea unor evenimente interesante.

3. Votul în clasă

Invită elevii să facă prezentări rapide în alte săli de clasă. Elevii din clasă pot completa buletinele de vot după prezentări.

Etapa de „**învățare**” presupune că în condițiile în care deciziile bugetare implică compromisuri și unele părți nu vor fi mulțumite de rezultatul deciziilor, este imperativ ca participanții să aibă o șansă de a oferi un feedback în timpul și după procesul de luare a deciziilor. La fel ca și la etapa de implicare, ar trebui să

existe o varietate de căi disponibile pentru furnizarea de feedback. Cu toate acestea, metodele de feedback trebuie să fie structurate pentru a furniza informații utile.

- Cum a avut loc participarea? Care a fost alinierea acestora la bunele practici și raportarea anuală a progreselor efectuate. Și, deși recunoaștem că unele școli nu vor implementa procesul de participare, acestea în rapoartele anuale de progres ar trebui să descrie clar cauza, problemele cu care s-au confruntat și eventualele soluții.
- Este important să realizăm că rezolvarea problemei bugetării participative ține în mod direct de rezolvarea cadrului legal de participare. Astfel Codul Educației spune că participarea nu poate avea loc lipsa unui consiliu aprobat conform unui Regulament tip. Acest regulament întârzie să fie publicat deja al doilea an consecutiv. Recomandăm publicarea și implementarea acestuia de urgență.
- Cum directorul instituției a asigurat că proiectele câștigătoare s-au implementat? Comunicarea rezultatelor comunității și tuturor celor care au fost implicați în acest proces este imperativa la acest capitol.

Istoriile de succes din proiectul „Școala mea” prin care bugetarea participativă a dus la rezolvarea problemelor de infrastructură³, sau la o mai bună identificare ale priorităților de cheltuieli, demonstrează încă o dată că prin implicarea și participarea elevilor și părinților, școala și procesul educativ din cadrul acesteia nu are decât de câștigat.⁴ Bugetarea participativă, la fel, contribuie la crearea unei culturi de responsabilitate fiscală a managerilor de instituții și de colaborare informată a comunității de părinți și elevi care devin adesea mai sensibili la problemele școlii și mai informați despre legătura dintre alocațiile bugetare și serviciile școlare, la crearea unui spațiu comun de educare și formare continuă. În acest sens, nu putem decât să îndemnăm școlile să creeze oportunități de participare, iar părinților și elevilor să se implice în procesul bugetar al școlii.

Disclaimer:

Acest document este publicat de către Centrul Analitic Independent Expert-Grup cu suportul financiar al Parteneriatului Global pentru Responsabilizare Socială (GPSA) al Băncii Mondiale. Opiniile exprimate în acest document aparțin autorilor și nu sunt în mod necesar opiniile GPSA sau ale Băncii Mondiale.

³ <http://scoalamea.md/unde-i-unul-nu-i-putere-unde-s-doi-puterea-creste-sau-cum-crearea-coalitiilor-ajuta-scolile-in-solutionarea-celor-mai-stringente-probleme/>

⁴ <http://scoalamea.md/category/istorii-de-succes/>